

UOT 811.111

T.R.Axundova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
turan-huseynova@mail.ru

İNGİLİS DİLİNİN KOMMUNİKATİV YÖNÜMLÜ TƏDRİSİNDƏ MULTİMƏDİA TƏDRİS VASİTƏLƏRİ

Açar sözlər: *multimedia, innovativ texnologiyalar, multimedia tədris vasitələri, müasir texnologiyalar, tədris prosesi*

Məqalədə ingilis dilinin kommunikativ yönümlü tədrisində multimedia tədris vasitələrindən, onların funksiya və xüsusiyyətlərindən bəhs edilmişdir. Burada həmçinin müasir pedaqogikanın aktual və xüsusi əhəmiyyət kəsb edən məsələlərindən biri olan ali məktəblərdə ingilis dilini professional məqsədlərlə öyrənən tələbələrdə kommunikativ səriştənin formalaşdırılmasına da xüsusi diqqət yetirilmişdir.

T.P.Ахундова

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ УЧЕБНЫЕ СРЕДСТВА В КОММУНИКАТИВНОМ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Ключевые слова: *мультимедия, инновативные технологии, мультимедийные учебные средства, современные технологии, учебный процесс*

В статье были показаны мультимедийные средства в коммуникативном обучении английскому языку, их функции и характеристики. Здесь также автор затронул одну из актуальных и важных проблем современной педагогики – усвоение коммуникативных навыков студентами, которые профессионально изучают английский язык в вузе.

T.R.Axundova

MULTIMEDIA EDUCATIONAL RESOURCES IN COMMUNICATIVE TEACHING OF ENGLISH LANGUAGE

Keywords: *multimedia, innovative technologies, multimedia educational resources, modern technologies, education process*

The article talks about the multimedia, which is used in communicative teaching of English language, its functions and properties. The article also includes one of the main and actual issues of modern pedagogy – the forming communicative abilities of students who learn English professionally.

Multimedia ingilis sözü olub, “çoxsaylı üsullar”, “çoxsaylı yanaşma” anlamına gəlib çıxır. Bizim halda isə “multimedia” – elektron mətn, qrafika, video, audio və s. kimi çoxsaylı müxtəlif üsulların elmi sferada təzahürüdür.

Müasir təhsil sistemi ali məktəblərdə ingilis dilinin tədrisində innovativ texnologiyaları (İKT) ön plana çəkir.

Müasir metodikanın olduqca aktual və xüsusi əhəmiyyət hesab edilən problemlərindən biri ali məktəblərdə ingilis dilini professional məqsədlərlə öyrənən tələbələrə kommunikativ bacarıqların aşılmasının səmərəli şəkildə təşkil edilməsi və həyata keçirilməsidir. Aşağı mərhələ tələbələrdə dil üzrə kommunikativ bacarıqlar məqsədyönlü, sistemli, mərhələli şəkildə formalaşdırılmalı, inkişaf etdirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tələbələrdə kommunikativ bacarıqlar təcrid olunmuş şəkildə deyil, kommunikativ kompetensiyanın komponentləri olan qrammatik (lingvistik), yaradıcı və pedaqoji-metodiki baxımdan düzgün formalaşdırılmış şəkildə inkişaf etdirilməlidir.

Bu mövzu ilə bağlı elmi-metodik əsərlərin müəllifləri qrammatik (lingvistik), kommunikativ, yaradıcı səriştə və qabiliyyətlərin tələbəyə ardıcıl şəkildə aşılmasını, digərləri isə kommunikativ kompetensiyanın komponentlərinin kompleks şəkildə formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsini tövsiyə edirlər. Tələbələrə tədris edilən ingilis dili təlim kontekstində tələbələrdə kommunikativ bacarıqların formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi üçün yararsız olan, aktuallığını itirmiş metod və üsullardan deyil, tələbə-yönümlülük, interaktivlik, kommunikativlik, funksional-yönümlülük prinsipləri üzərində qurulan, tələbələrin ehtiyac və tələbatlarını, onların fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla işlənilib hazırlanmış innovativ metodlardan istifadə edilməlidir.

Tədris prosesində kommunikativ mühitin mövcudluğu əsas faktorlardan biridir. Müasir təhsil konsepsiyası tələbəni tədris prosesi zamanı kommunikativ mühitə yönləndirməyi ön plana çəkir. Elektron tapşırıqlar ingilis dilinin tədrisində auditoriya mühitində təbii dil mühitinin yaradılmasına yardımçı olur.

Kommunikativ yönümlü tədris prosesi zamanı multimedia texnologiyaları vasitəsilə qurulan elektron tədris tapşırıqları multimedia tədris vasitələri adlanır.

Tədris multimedia vasitələri (elektron tədris tapşırıqları) – bütöv bir tədris sistemi olub, özündə texniki və elmi didaktik funksiyaların vəhdətini təşkil edərək tələbələrin elmi-peşəkar tələblərini ödəmək məqsədilə müasir tədrisimizdə istifadə olunur. Digər sözlə ifadə etsək, tədris multimedia vasitələri multimedia proqramları vasitəsilə yaradılan elektron tədris resurslarını özündə əks etdirir.

Elektron tədris multimedia vasitələri (elektron tapşırıqlar) elektron texnologiyalar vasitəsilə meydana gələn və tətbiq edilən tədris vasitələridir.

Tədris modulyar multimedia vasitələri (və ya sadəcə tədris multimedia vasitələri) elektron tədris resursların yeni mərhələsi hesab olunur [1].

Bu cür tədris tapşırıqlarından istifadə tələbənin diqqətini lazımi materiala yönəltməyə, təfəkkür və məntiqi qabiliyyətləri inkişaf etdirməyə, sərbəst analiz etmə bacarığını formalaşdırmağa yönəlir. Lakin burada bir nüansı da vurğulamaq yerinə düşərdi ki, bu tip tədris elektron vasitələrin tətbiqi ilk öncə planlı şəkildə təşkil olunmalıdır. Müəllim seçdiyi tədris tapşırıqlarının xüsusiyyətlərini məhz tədris etdiyi qrupun və ya auditoriyanın bilik səviyyəsinə, eləcə də planlaşdırdığı tədris metoduna və ya nail olmaq istədiyi nəticəyə uyğun olaraq seçməli və uyğun şəkildə tətbiq etməlidir: istər leksiyaların aparılması, istər yoxlama testləşdirmə və ya sadəcə yeni materialın izahı. Məhz vurğulanan kriteriyaları nəzərə almaqla müəllim istədiyi nəticəni əldə etmiş olacaq.

Cədvəl. Tədris multimedia vasitələri və onların tətbiq istiqamətləri

Tədris multimedia vasitələri	İngilis dili fənni üzrə tətbiq istiqamətləri
Multimedia prezentasiyaları	<ul style="list-style-type: none"> - Yeni dərslərin izahı - Sxem ,cədvəllərin, qrafiklərin nümayişi - Keçirilən dərslərin təkrarı
Elektron tapşırıqlar Elektron dərslər Elektron ensiklopediyalar Elektron lüğətlər	<p>Tələbə:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verilmiş materialın sərbəst surətdə öyrənilməsi və analizi <p>Müəllim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verilmiş material üzrə tədrisə hazırlıq
Videodərslər Tədrisi filmlər	<ul style="list-style-type: none"> - Leksiya - Yeni materialın izahı
Biliyin yoxlanılmasına dair elektron testlər sistemi	Testləşdirmə

Cədvəldə təqdim olunan multimedia tədris vasitələri və onların tətbiqi məhz müəllimin öz üzərinə buraxılır. Yuxarıda qeyd olunan cədvəl və bütün bu vurğulananlar bir daha sübut edir ki, tədris prosesinin bütün mərhələlərində

multimedia proqramlarından və multimedia tipli tədris tapşırıqlarından istifadə etmək mümkündür [1].

Akademik İ.V.Robert elektron tapşırıqların tədris prosesi zamanı istifadəsinin metodiki əsaslarını aşağıdakı kimi sistemləşdirmişdir:

- Tədris prosesinin təkmilləşdirilməsi;
- Tədrisi informasiyanın vizuallaşdırılması;
- Tələbələrin buraxdığı səhvlərin daimi diaqnostikası;
- Elektron tapşırıqlar vasitəsilə laborator və eksperimental işlərin aparılması;
- Təfəkkürün inkişafı;
- Tədrisi motivasiyanın artırılması;
- Tələbənin dərk etmə qabiliyyətinin formalaşdırılması [2].

Tədris multimedia vasitələri (elektron tapşırıqlar) multimedia proqramları vasitəsilə tərtib olunur və adətən CD, BBS disklərində və FTP fayl daşıyıcılarında saxlanılır.

Müasir dövrlərdə tədrisi multimedia vasitələri bir neçə üsullarla tərtib olunur:

- Proqramlaşdırma dillərində
- Hazır tədrisi proqramlar vasitəsilə
- Multimedia proqramları vasitəsilə

Bu üsullardan ən geniş yayılmışı multimedia proqramları hesab olunur.

Tədris multimedia vasitələri ilk olaraq distansion təhsil üçün yaradılmışdır. Lakin daha sonralar öz imkan genişliyinə görə auditoriyadaxili istifadə üçün də tətbiq olunmağa başladı. Elektron tapşırıqlar bir qayda olaraq universal şəkildə tərtib olunur ki, məzmununa görə tam, savadlı şəkildə formaya salınmış, yüksək informativlik qabiliyyətinə malik, həm auditoriyadaxili, həm də tələbənin sərbəst şəkildə istifadəsi üçün yararlı olsun.

Multimedia vasitəsilə elektron tapşırıqların tərtibində bəzi aparıcı nüanslar nəzərə alınmalıdır:

1. Anlaşılması və oxunulmasını asanlaşdırmaq məqsədilə tapşırıqların başlıqları qısa, konkret və aydın şəkildə olmalı;

2. Suallar tədris materialına uyğun olaraq planlı şəkildə tərtib olunmalı və müəyyən başlıqlar altında cəmləşdirilməlidir (məsələn, mütləq həlli tələb olunan, şifahi xarakter daşıyan və ya əlavə material kimi işlənə bilən və s.).

3. Auditoriyadakı tələbələrin bilik səviyyəsinə və psixoloji atmosfərə uyğun olaraq;

4. Tapşırıqların həllinin və izahının çox vaxt aparmaması üçün qarşıya qoyulan tələbin konkret və yığcam, lakin olduqca informativ xarakter daşmalıdır [2].

Elektron tapşırıqların məzmunu öncə müəllimin qurduğu dərsin strukturundan asılı olur. Belə ki, əgər müəllim tədris prosesində kompyuter texnologiyalarının bir neçə variantından və ya multimedyanın bir neçə növündən istifadə etməyi planlaşdırırsa, bu halda elektron tapşırıqların formaları da multimedia proqramlarının növünə görə dəyişəcək. Burada əsas göstərici, tələbəni çoxsaylı texnologiya və çoxsaylı tapşırıq növləri ilə yormamaq, əksinə, tələbədə tədrisə qarşı yaradıcı və əqli maraq oyatmaqdır.

Əgər dərs prosesinin strukturunda yalnız bir növ elektron tapşırıqlar sistemindən istifadə ediləcəyi planlaşdırılsa, tapşırıqlarda mürəkkəbliyə yol verilə bilər. Bu halda əlbəttə ki, auditoriyadakı tələbələrin yaş həddinə və individuallıq faktoruna nəzər yetirmək lazımdır.

Beləliklə, ingilis dilinin kommunikativ yönümlü tədrisində tədris multimedia vasitələri (elektron tapşırıqlar) aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

- ✓ Nəşri tapşırıqlardan fərqli olaraq elektron tapşırıqlar tələbənin elmi məntiqi düşüncəsi ilə yanaşı, yaradıcı qabiliyyətini artırır.
- ✓ Tələbələrdə fənnə qarşı motivasiyanı artırır.
- ✓ Mətni və audio faylların vəhdətini təşkil edərək dilə kommunikativ yanaşmanı təmin edir.
- ✓ Hər bir auditoriyanın və hər bir tələbənin individual bilik və psixoloji səviyyəsinə uyğun şəkildə tərtib olunur [3].

ƏDƏBİYYAT

1. <https://research-journal.org/wp-content/uploads/2016/04/4-2-46.pdf>
2. Роберт И.В., Панюкова С.В., Кузнецов А.А., Кравцова А.Ю. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: Учебно-методическое пособие. М., 2008, 312 с.
3. <http://kandik.ru/uchebnaja-dejatelnost/yelektronnye-obrazovatelnye-resursy.html>.